

Miles
(Stephanus)

Sic. XVI
6.315

1548
De mile quo invenos e cozano
e inquinio anos comprey omni brevisse en sole
no oo oo 4 dis de no ve no bro no no

É o humilhante justo no no
Estim CAVALERO

1548

Impressum Venetis per Johannem de Tridino
anno 1548. m. cccc. xlviii.

Deus in adiutorium meum intende.

C Precepta ad prima grammatice
rudimenta p[ro]f[er]re tractatulo bonis et auctorib[us] p[er]
stephanum milite[m] ad magistratu[m] in artibus iniciatu[m] excer-
pta. ad lusitanie barbarie[m] expulsionem foeliciter incipit.

Grammatica Quintiliano auctore necessa-
ria est pueris: iucunda senib[us]. Dulcis se-
cretor[um] comes. cuius nisi quis fundam[en]tu[m]
fideliter iecerit quicquid sup[er]struxerit corru-
et. Nemo enim inter doctos connumerari
potest. nisi huic ipsi magnam curam imp[er]-
derit: a cuius auctoribus complura p[re]cepta traduntur.

C Adiectiuu[m] substantiuu[m]q[ue] p[re]ceptum.

C Substantiuu[m] est: in cuius significatione non recte causa
profertur. Adiectiuu[m] vero est: in cuius significatione causa
recte profertur. Hec autem in tribus conuenire tenentur. ca-
su. scz. genere et numero.

C Suppositi uerbiq[ue] p[re]ceptum.

C Suppositu[m] est: cui primo uerbi significatione attribuitur.
Uerbu[m] vero est. quod sine casibus declinat[ur] quor[um] conueni-
entia in duobus esse dicitur uidelicet numero et persona.

C Antecedentis relatiuuiq[ue] p[re]ceptu[m].

C Antecedens illud est. q[uo]d cu[m] semel dicitur: repetendu[m] etia[m]
est. relatiu[u]m aut[em] rei iam dicte recordatiu[u]m esse debet: que in
tribus conuenire debent. genere scz. numero et personaq[ue].

C Orationis actiue p[re]ceptum.

C In oratione actiua. suppositu[m] p[er] modu[m] agendi ordinatur
et sine signo. d. quod in nominatiuo ponendum est. Dictio
vero patiens in accusatiuo pro tyronibus.

C Orationis passiuę p[re]ceptum.

In oratione passiuua suppositū p̄ modū patiēdi ordinat̄
quod in nominatiuo ponēduz est: dictio vero agens in dati
uo vel in accusatiuo cū hac p̄positione p. p. in ablatiui pre
posita. a. vel. ab. p̄positione.

Verbi impersonalis p̄ceptū.

In oratione verbi impersonalis suppositū p̄ modū agē
di cū signo. d. ordinatur: quod in datiuo vel ablatiui. a. vel
ab. p̄positione mediāte ponitur. Dictio vero patiēs in om
nibus obliquis excepto accusatiuo: sepe tñ numero hoc ip
sum verbum sine supposito ordinat̄: vt curritur.

Huius verbi sum es sui p̄ceptum.

In oratione huius verbi sum es suppositū p̄ modum essen
di ordinat̄ qđ in nominatiuo ponendū ē atqz id quod illud
est vel non est. vt deus est iustus: non autem iniustus.

P̄ceptū distinguendis in clausulis.

Claviula est alicuius sentētie cum oratione certa distin
ctio. In quatria genera partium solent distingui. principa
les scz: minus principales ⁊ de bene esse. principales par
tes sunt suppositum cum suo verbo: eo qđ sine his nulla ora
tio p̄fecta esse potest. minus principales sunt dictio patiēs
p̄ verbū actiuū: agens vero p̄ passiuū: patiēs quoqz p̄ ver
bū impersonale vocis passiuę: ⁊ agens verbi impersonalis
vocis actiuę. et nominatiu⁹ post verbū copulatiuū. Cete
re omnes de bene esse appellantur.

Verborū passiuorū extrinsecorū intrinsecorūqz
p̄ceptum.

Verbū extrinsecū cū significatiōe hui⁹ verbi sum es p̄
ferendū est. intrinsecū vero. pp̄rie cū me. te. se. horū verbo
rū dictio. patiēs suppositū ē qđ in ntio collocandū est. Di
ctio vero agēs in orō vel in ablatō cū p̄positione. a. vel. ab.
si ē extrinsecū. si aut̄ intrinsecū ē in ablatō sine p̄positiōe. quā
doqz tñ apud bonos auctores cū de p̄positione reperitur.

Huius verbi nubo. is. p̄ceptum.

2

C Nubo. is. pro supposito rem feminā exposcit. Dictionē vero agentē vt cetera verba extrinseca. cui autē res femina nubit in datiuo collocatur. Sed si feminea res abest. **Du-**co is. cū hoc accusatiuo vrozē accipiatur. pro supposito vero masculus nubilus debet congrue poni.

C Huius verbi lateo es. preceptum.

C Lateo. es. si pro nescire accipiatur: rem nescitaz p supposito exposcit. rei aut ignarus in accusatiuo semp ponatur vt artes asinos latent. Si vero pro abscondi ponatur res abscondita suppositū est. abscondens vero in ablatiuo (vt cetera verba intrinseca exposcunt) collocetur cui aut abscondit in datiuo ponēdū est. vt auarop pecunia heredibz latet.

C Verborū solius significationis actiue preceptum.

C Verbum desinens in. o. accusatiuū post se non petēs. vñ in. oz. si vtrūqz p modū agendi pferat. Solius actiue significationis est. vt parco loquor: verbum tñ cōe actiuā passiuaqz significationē retinet vt largior.

C Verbi actiue passiue etiā significationis pceptum.

C Verbum desinens in. o. accusatiuū pprie post se petens. In litterā passiuam potest verti excepto facio cū suis compositis. a. non mutantibus. et verbis impfectis. alijsqz etiā de quibus dicitur.

C Verborum retrogradorum preceptum.

C Metuo timeo (prisciano auctore) quibus etiā ab alijs additur fugio: vocibus contrarias videntur habere significationes. In voce enim actiua passiuā quidem sunt. ideoqz eoz supposita persona patiens est. agens in accusatiuo vñ in ablatiuo cū. a. vel. ab. ppositione ponendū est. vt timeo te. vel a te. In voce vero passiuā actiua sunt. constructionem tñ verborū passiuorū seruāt. vt mihi vel a me timeris. Vex non sit ignorandum q timeo 7 metuo accusatiuuz petunt in ratione inimici. datiuum vero in ratione amici. vt timeo tibi vel te.

¶ Verbi impersonalis vocis passiuę preceptum.

¶ Verbum impersonale passiuę vocis per tertias personas numeri singularis passiuę vocis inflectitur. vt curritur. reperitur aut hoc verbum in verbis actiuę vocis non passiuę significationis. facio excepto cum copositis. a. non mutantibus atque etiam quibusdam imperfectis ante se datiuum vel ablatiuum (vt dictum est) petit post se vero casum sui verbi excepto accusatiuo.

¶ Verbi impersonalis vocis actiuę preceptum.

¶ Verbum impersonale vocis actiuę per tertias personas numeri singularis actiuę vocis inflectitur. vt penitet. ante se quodam genitiuum exposcunt. cum his quinque ablatiuis mea. tua. sua. nostra. vestra. quibus additur cuius. alia datiuum alia accusatiuum. post se vero omnia infinitiuum exposcunt. quinque tamen istorum genitiuum etiam petunt. tedet. penitet. miseret. pudet piget. Enimvero non sit hoc pretermittendum. Hęc personalia verba debeo. soleo. incipio. desino. quibus alij etiam addunt habeo. possum. pateo. officij quodcumque impersonalia si cum infinitiuis superiorum impersonalium coniungatur. vt me debet tedere vitij. Item nec hoc ignorandum hec pronomia mea. tua. sua. nostra. vestra. cum hoc nomine cuius. ideo ponenda esse in ablatiuo si singulari et in feminino genere. quia iste ablatiuus re singularis numeri et feminini generis includitur in compositione horum duorum verborum interest et refert in quibus solum exceptio fit.

¶ Verbi infinitiuı modi preceptum.

¶ Verbum infinitiuı modi est verbum impersonale sui verbi actiuı imperfectu cuius tempore significans. Dicitur aut infinitiuus quia personis et numeris deficit et nomen accipit (auctore prisciano) quia nec personas nec numeros diffinit et eget vno ex quatuor modis quod si verbi personalis est et accusatiuum ante se petit. Si aut verbi impersonalis casum sui verbi. post se vtrumque constructione suorum verborum seruat. verumtamen diligenter est aduertendum hoc ipsum verbum bifariam in oratione esse repletum

vno modo vice nois cū ante casu priuatur. qđ duobus mo-
 dis cognoscitur. Primo si adiectiuus associatur vel cū ppo-
 sitione ordinatur vt ppter triste viuere cōsumitur vita: r in
 hoc modo casum sui uerbi post se erigere potest. Secundo
 vero modo qñ cū genitiuo possessiuo post se ordinat. ut so-
 lis illuminare plerisqz placet. In hoc tamen modo nec pre-
 positionem nec adiectiuum recusat. Est enim nomē indecli-
 nabile neutri generis. Alio mō in vi propria cōperit quan-
 do ante se suppositū explicite v̄ implicite habet. qđ quinqz
 metis contingit pmo modo cū his uerbis habeo. debeo. so-
 leo. possum. valeo. pateo. incipio. desino. ut fodere nō ualeo
 Secūdo mō cum uerbo substantiuo. At deum creare cum
 ctanō est dubitandum. Tertio modo cum uerbis imper-
 sonalibus uocis actiue. vt conuenit credere. Quarto modo
 cum uerbis actum mentis significantibus. ut cupio philo-
 sophari. Quinto modo cū adiectiuis disponentibus substā-
 tiua sua ad opationē significatā p infinitiuum. ut uir fortis
 bellare. id est ad bellandum. fit autem hoc more grecoruz: q
 cum careant gerundijs utuntur infinitiuis. ponitur in super-
 nonnunqz infinitiuus pro secundo preterito. ut pars duce-
 re muro pro ducebat. Tandem notandum est q uerbi in-
 finitiui modi cum semper tempus futurum deficiat. supplē-
 dum est eo modo quo in compendio patet. que suppletio si
 in uerbo non habetur per facio. is. in oratione actiua. r per
 recipio. is. in oratione passiuā. cum nomine ueruali uerbi
 deficientis supplendum est.

*De sententia
 gerundium in
 finitum ad post
 gerundium que
 parte gerundio
 parte ad gerundio
 in facit
 et hominibus
 tione ut impo-
 uagandis
 bus de re
 audata
 a uero
 in finitum
 finitum
 tempore
 opationem
 abent finitum
 tione
 paratam
 in modo
 edictum
 et hinc
 hic
 in fine
 non in*

Gerundiorum preceptū.

Gerundium est uerbus impersonale actū sui uerbi sine te-
 pore significans quod ante se nullum casum petit. post se ve-
 ro casum sui uerbi exposcit. Primum gerundium construi-
 tur cum nominibus r uerbis substantiuis r sic ordinatur
 in dispositione ad aliquā operationē. ut hora est dormiēdi.
 Scđm gerudiū ordinādū semp ē cū hūidine ablti pposita

*et gerundio
 uerbo
 parte
 in fine
 uerbi*

*De q primū gerundium a uerbo
 exemplum: equo ab eo maiorem labore perascenti
 horum / alio uerbo uerbo dare r se hinc
 copia nouam et sic inuenitur per se dicitur*

aliqua istarū p̄positionū ex de in quibus etiā additur a .ab.
cū. vt ratio recte scribendi iuncta cū loquēdo est. Tertiū ge
rundiū. ordinatur cū verbo significāti motū ad locū vt eo ad
legendū cōstruitur quoqz cū his p̄positiōib⁹ ad. ob. p̄pter.
inter. ante. p̄terqz. quādo hec verba in oratiōe occurrūt lo
co. Sed cōduco. mando. curo. habeo. pro debeo. Tandē in
gerūdijs aduertendū est. Si gerūdiū actiui generis est post
se accusatiuū habens vertendū est in p̄ticipiū futuri in dus
r associandū cū illa p̄sona patiēti in debito casu. genere. nu
mero vt veni causa legēdi lectionē cā legēde lectiōis r ita d̄
ceteris suo mō.

¶ Supinorum p̄cepta.

¶ Supinū est verbū impersonale actū sui verbi sine tpe signi
ficans r ante se nullū casum regit primū supinū cōstruitur
cū verbo motū ad locū significāti. r post se sui verbi casum
petit. vt vade dormitū. Scdm̄ vero supinū nullū casum re
git. Sed cū solis adiectiuis noībus p̄ modū patientis ordi
natur. vt habeo panē sapiidū comestū vt comedatur.

¶ Participiorum p̄ceptum.

¶ Participiū est pars oratiōis que pro verbo accipitur ex
quo etiā deriuatur genus r casū habens ad similitudinē no
minis r accidentia verbo absqz discretione p̄sonarū r modo
rū. noīatū est autē participiū ab affinitate noīs r verbi: nam
de pars. tis. r capio. is. dicitur qz noīs r verbi partē capiēs
capit enī casus r genus ad similitudinē noīs. ceteraqz accide
tia a verb. osuit autē participiū inuentū vt loco verbi posi
tū abiecta cōiunctiōe vel aduerbio breuiorē elegantiorēqz
redderet orationē. Sūt autē participia quattuor numero p̄
sentis. s. in. us. desinēs qd̄ in te. p̄ferē. vt lente p̄teriti in vs
desinēs prolatum in do. vt lido. Participia vero in rus r in
dus desinentia q̄ hoc modo recte proferri possunt. por leer
por comer. Participiū presentis a verbo personali deriuat
tur exceptis verbis passiui generis. Participium futuri in
rus. a verbo personali supina habenti deriuatur superiore ex

ceptiōe seruata. Participiū vero p̄teriti a verbis passiue
 vocis habētibus supina deriuat̄ additis quibusdā apud au
 ctiores cōpertis q̄ in verbis actiue vocis inueniunt̄ vt pran
 sus. cenat̄. iuratus. titubatus. placitus. passus. ceptus. sue
 tus. cū cōpositis asuesco ceptus a ceptosus cū suis cōposi
 tis ⁊ p̄sentis ⁊ p̄teriti est sicut memnens a memini potus
 cassus. qđ nō participiū. sed potius nomē p̄iscian̄ esse asse
 rit: ausus: solitus: argutus: adultus: cantus: cōsideratus cir
 cūspect̄. stent̄: disertus. p̄ vnū. s. adissero p̄ duplex. s. de
 fact̄ a deficio. discessus a discedo. decretus a decreesco ⁊ ere
 cresco. s̄lir̄ exeret̄ format. eroletus ab erolesco. Euasus ab
 euado. falsus. flurus. ignotus ab ignosco. idest. q̄ ignorant̄
 profusus. scitus a scio. sparsus: ab spargo. solitus gauisus.
 cōsultus a cōsulo factus a fio fufus a fido interit̄. obitus.
 occasus quedam ex his p̄cipijs sūt actiue ⁊ passiue signi
 ficationis scilicet a verbis actiui generis deriuantur vt ce
 natus ⁊ similia. participiū futuri in dus a verbis passiui ge
 neris solū deriuatur. Aduertēdū ē quod a verbo sum quod
 est anomalum veteres p̄ntis temporis ens p̄ferebāt a quo
 tria cōposita habēt participium p̄sentis vt potens a pos
 sum p̄sens a p̄seum absens ab absūm ⁊ duobus exceptis
 scz possum ⁊ absūm cetera alia habēt participiū futuri in
 rus sciendū est participiū p̄sentis ⁊ futuri in. rus. verbi cō
 muni significationis actiue tantū eē. participiū vero futu
 ri in dus solius eē significationis participiū aut̄ p̄teriti tēpo
 ris vtriusqz esse significationis. Omnia participia suoz ver
 borū significationes retinent ⁊ eozū casus post se etiā petūt
 multa tamen participia p̄teriti tēporis deponētū verbo
 rum inueniuntur actiuā ac passiuā habere significationem
 apud antiquissimos. vt a meditor. aris. ab auxilior auxili
 aris ⁊ similia. ⁊ hoc est qđ verbis plurimis. que nunc in vsu
 deponētia sunt veteres sicut cōm̄. bus vsi sūt. Item par
 ticipia vt variā deficere cōtingit p̄mo si suis in verbis non

inueniuntur in
 ubi dē ponē
 tibus sicut
 fuerit supin
 um
 et inueniuntur
 cum mōn
 et sicut p̄sentis
 48
 aut inueniuntur
 agere a s̄m
 ficatione

inueniunt. Secūdo si cū substantiuis sue significationi nō
cōgruis ordinant̄ supplent̄ aut̄ p̄ quis vel qui ⁊ p̄ tēpora
sibi cōgrua. Est tñ aduertendū si participiū eiusqz substāti
uū a iūde nō regant̄ absolute in ablatiue sūt collocāda. Si
vero deficit per dū uel post qz. aut qz supplendū est.

¶ Verborū speciez deriuatiuarū precepta.

¶ Species verborū due sunt p̄mitiua ⁊ deriuatiua primiti
ua. q̄ primā positionē accepit. vt ferueo. Deriuatiua vero
q̄ a positiuis deriuat̄ ut feruesco. Sūt aut̄ deriuatiuorū ver
borū diuerse species. De quibus dicendū est. primo de in
choatiue a est enī verbū inchoatiue speciei desinēs in sco sui
verbi actus vel passiōis significās. ut calesco qd̄ a verbis
neutris secūde cōiugatiōis absolutā v̄l intrinsec⁹ natā pas
sionē significāt̄. Plerūqz deriuat̄ a secūda p̄sona assūpra
co. Inuenit̄ aut̄ hui⁹ modi verbū ex alijs verbis deriuatū.
Sed raro ut labesco. cōcupisco. amasco. dormisco. hio. as.
hisco format̄ sublato a de medio. verbū inchoatiuū sui ver
bi significationē retinet p̄pter auget̄ ⁊ integrasco. q̄ pas
siua ⁊ intrinseca sunt. caret aut̄ p̄teritis ⁊ supinis vez quādo
qz a suis primitiuis ea assumit̄ ē cōiugatiōis tertie neutrū.

¶ Verbi speciei meditatiue preceptū.

¶ Verbū meditatiue speciei in rio terminatur sui qz verbi
meditationē significat. format̄ aut̄ ab vltimo supino addita
rio. ut nupturio ⁊ caret p̄teritis ⁊ supinis. p̄ter esurio ⁊ p̄tu
rio ⁊ est q̄rte cōiugatiōis neutrū sui qz verbi significationē
retinēs. sunt aut̄ meditatiua verba prope ^{hēc} esurio imituro
lecturio parturio amaturio nupturio. dictaturio cenaturio.
cacaturio empturio. dicturio. *pe farmyza*

¶ Verbi speciei frequētariue preceptum.

¶ Verbi speciei frequētariue actus sui verbi frequētā f̄
gnificat. format̄ plerūqz ab vltimo supino. v. in. o. cōuersa
qd̄ si polisillabum fuerit p̄me cōiugatiōis a. ante. t. habēs
illud in. i. breue cōuertit. nōnū qz tñ a secūda p̄sona p̄mi p̄.

fentis in to mutato format. et si pteritū in gi desinit ab ago
tamen ^{actio} et agito reperit. et a nosco is notu noto as. et noscito
as. Etia reperit: nec nos lateat huins speciei verbū alterū
frequentatiuū ex se posse formare vt cursito .factito. Inter
pauca aliter formata reperiunt. vt querito de quero is. a se
cūda psona s. in to conuersa format qz a queso quesito fit.
scio. is. ab vltimo supino scitu. v. in or. cōuersa scitor. aris.
format. et scisco is. a secūda psona i toz mutata sciscitor aris
format. Itē sector aris. ab vltimo supino hui⁹ verbi sequoz
format. u. in. or. cōuersa. atqz de medio. u. erpuncta differē
tie causa hui⁹ nois secutor. Reperiunt etiā ex deponētibus
deponētia frequentatiua. vt minitor a minor aris. et tutor a
tueor tueris. It̄ raro tñ deriuatiōes harz specierū sūt a vobis
passiue vocis. Sūt tñ qdā supinis deficiētia q̄ raro frequēta
tiua faciūt. ut ab egreo es. egrotas. a lateo es larito. ē aut
frequentatiuū p̄me coniugatiōis et sui p̄mitiui p̄ditionē seruat

¶ Verbi desideratiue speciei preceptum.

¶ Verbū desideratiue speciei in so desinit. sui qz verbi desi
deriū significat. format a scda psona vocali ppe. s. existē
te in. e. conuersa et assumpta so. lacecco tñ de lacero as. p̄ sin
copē format. format tñ interdū ab vltimo supino deficien
te in su u. i. o. cōuersa. ut viso de video. hui⁹ speciei verba p
pauca repiūt sūt fere hec facecco capecco lacecco arcecco ab
arceo accerso et arcecco ab arcio. viso q̄ oia tertie cōiugatio
nis sunt et suoz voboz conditionē seruant.

¶ Verbi speciei diminutiue preceptum.

¶ Verbū diminutiue speciei i lo desinit et a suo vbo dimini
tionē significat. sunt huius speciei verba tria. sorbillo qd a
scda psona es i illo p̄ geminū. l. format et garulo a garulo is
in vllō p̄uersa p̄ simplū. l. scriptū. et a caluo is. s. i lo p̄uersa
cauillo. as. et cauilo: aris. deponēs p̄ geminū. l. format. l. tñ
de medio sublato. hec oia p̄me coniugatiōis sūt. suoz qz p̄mi
tiuoz conditionē seruant s̄ter cauillo deponēs.

¶ Verbi speciei apparitiue p̄ceptum.

¶ Verbu speciei apparitiue in ico terminat̄. ⁊ sui verbi ap
partitionē significat: formatur a secūda p̄sona p̄imi presen
tis. s. in. co. cōuersa. tamen albo. as. albico format. as. in. i.
mutata. Huius speciei q̄z rarissima verba sunt. vt albico p̄
albescō. vellico de vello. is. fodico de fodio. is. nutrio nutri
co ⁊ nutricōz deponens format. hoc verbu p̄ime coniuga
tionis est. sui qz verbi conditionem seruat. excepto albico:
quod neutrū est: albo aut̄ actiuum.

¶ Verboz aliarū speciez varie deriuatiōes ⁊ p̄ceptū

¶ Sunt alia verba: que quia a nominibus deriuantur: non
incongrue denominatiua denominant̄. quozū formationes
quia varie sunt dignum duxi esse omittendas. sunt igit̄ hec
a patre patrisso ⁊ patrizo ⁊ patro. as. a greco grecisso ⁊ gre
coz. aris. a grege grego cū suis copositis. a philosopho phi
lophoz. aris. a poeta poetoz. ab euāgelio euangelizo. a ca
pra caprizo. a cornice cornicoz. a frutice fruticoz. ab archite
cto architectoz. a spuma spumo. ab vnda vndo ab aqua a
quoz. a frumento frumentoz. a pabulo pabuloz. ab antiquo
antiquo. as. a vespera vesperasco. a luce luceo. a nocte p̄no
cto. a mare marito. as. ab hyeme. hyemo. as. a fortuna for
tuno. a bacho bachoz. a lymphā lymphoz. a rure rusticoz.
Item alia ab aduerbijs deriuantur vt a perendie pendino
as. a cras crastino. a p̄p̄ositionibus vice aduerbioz accep
tis. pauca etiam deriuantur vt a supra vel sup. supero. as.
ab intra intro. as. hec aduerbialia possunt appellari. Om
nia supradicta verba p̄ime coniugationis sunt.

¶ Nominum verbalium p̄cepta.

¶ Nomen verbale est dictio a verbo deriuata sui qz verbi
sine tempore significationē retinens. quod duplex est. Al
terū enī est substantiuū. vt oratio solamē qd̄ missum facio.
Alterū adiectiuū de quo p̄cepta tradere in presentia inten
dimus. atqz etiā de duob⁹ substantiuis. in. or. ⁊ in trix. desi.

6
nentib⁹. sūt igit oīa numero. r. et q̄b⁹ de in. oī. desinēte p̄mo
intēdim⁹.

¶ Moīs v̄balis i. oī. terminati p̄ceptū.
¶ Nomen verbale in oī. desinens ab vltimo supino. u. in
oī. conuersa formatur: regitq; genitiuū post se. deficit tamē
in verbis supinis carentibus. in verbis quoq; passiuīs nec
non q̄n cū substantiuo neutro vel sue significationi non cō-
grua ordinatur. supletur autē p̄ quis vel qui ⁊ p̄ p̄mi pre-
sens vel per quodcūq; p̄teritum.

¶ Nominis verbalis in trix. desinēs p̄ceptum.

¶ Nomen verbale desinēs in trix. a terminato in. oī. format
toī in trix cōuersa: regit quoq; post se gr̄m. Deficit etiā ac
q; supplet sicut verbale in oī. terminatuz. deficit insuper si
verbale nō desinit in toī: exceptis tōstrix de tonsor. pultrix
de pulsor. affestrix d̄ affessor ⁊ possessrix de possessor. ⁊ si q̄
a sedeo deriuāt: a nutrio nutrix deriuāt abiecta tris. sillaba
de medio.

¶ Moīs verbalis desinēs in ius p̄ceptū.
¶ Nomen verbale desinēs i ius ab vltimo supino format
u. in. i. cōuersa ⁊ assūpta ius. regit quoq; gr̄m deficit etiam
atq; supplet sicut verbale terminatū i. oī. excepto cū substā-
tiuo neutro q; hoc adiectiuum est.

¶ Moīm v̄baliū i. ar. i. ius. ⁊ in. dus desinētū p̄ceptū.

¶ Moīa verbalia in. ar. in. ius. ⁊ in. dus desinentia a secūda
p̄sona p̄mi p̄ntis ⁊ formant i verbis vocis actiue vere vel
fictē vocali cū. s. in. ar. ⁊ in. ius. ⁊ in. dus. vnde verbale i. ius
reperit in solo hoc verbo scio. is. ⁊ in eius cōpositis. ut scio-
us cōscius nescius. ⁊ cetera post se omnia gr̄m petunt. defi-
ciunt atq; suppleuntur sicut verbale terminatū in inus.

¶ Moīm v̄baliū desinētū i. us. ⁊ in. dos ⁊ in. dus p̄ceptū q̄

¶ Moīa verbalia p̄cipalia in. us (participialia dicūt.
⁊ i. dos ⁊ i. dus. desinētia filia sūt suis p̄cipijs tñ p̄ma duo
gr̄m post se i ratiōe patiētis exigūt. deficiunt autē ⁊ supplent
sic v̄bale desinēs i. in⁹. postremū v̄o i. id⁹. i. terminatū i rōe
agētis d̄m post se petit d̄ficiat autē d̄ficiēte suo p̄cipio s; tñ

suppletur per dignus. a. ū. ⁊ per infinitiuū passiue significatiōis. vt colendus. id ē dignus coli.

Nominis verbalis in bilis terminati preceptum.
Nomen verbale in bilis terminatur. a verbis supina in sum. Num. rŕū. ptum. rum. mittentib⁹ ab vltimo supino formatur. u in. i. cōuersa ⁊ assumpta bilis. cū his tribus verbis Aruo. facio. fingo. In verbis autē alias supina formantibus a secūda persona. s. in. bilis. cōuersa formant. exceptis verbis secūde cōiugationis nō dissillabis. in quib⁹. es. in. i. cōuersa ⁊ assūpta. bilis formatur. que autē aliter formata comperiuntur exceptionē faciūt. vt possibilis. impossibilis. gradibilis. feruilis. cū suis compositis. volubilis ⁊ solubilis. **A**duertendū est huiusmodi verbale a verbis actiui generis natum esse passiue significatiōis ⁊ datiuū in ratione agentis post se petere. capio tñ penetro. sentio. teneo. exceptis quorū verbalia actiue significatiōis esse experiuntur. ⁊ genitiuū post se in ratione patientis exposcūt. retinent tñ etiā significatiōē passiua. Si vero a verbis neutris veniunt actiue significatiōis sunt. ⁊ genitiuū post se in ratione patientis petunt. gradibilis tamē in passiuā significatiōē ⁊ gressibilis in actiuā reperiri deficit autē huiusmodi verbale in verbis defectiuis ⁊ in verbis passiuis. ⁊ qñ cum substantiuo sue significatiōi incongrue ordinatur. suppletur autē per aptus apta aptū ⁊ per infinitiuū vel p quis vel qui ⁊ p eundē infinitiuū. **S**i aliqua ex nominib⁹ verbalibus que genitiuū regere solēt cū datiuo cōstructa repiātur vel ecōtrario nō sit mirandū (qz prisciano teste) omne nomen a quocūqz verbo natum genitiuū vel datiuū seqtur.

Comparationis preceptum.

Cōparatio (sulpitio teste) est rei ad rem assimilatio ad quā tria cōcurrere solent res. s. que cōparatur ⁊ res ad quā cōparatur ⁊ accidēs. in quo fit illa cōparatio: ⁊ est duplex par scz quādo ille res equaliter cōparant. **D**ispar vero qñ

7
cōparatio fiat: & tandem si casus sequat̄ quem de se reget:
non possit. suppletur autē p̄ valde magis uel valde minus:
& p̄ suū positiuū. Aduertendum est si oratio vernacula per
cōparatiuū detur nō inter duo sed inter plura sui generis p̄
suplatiuū latine cōponēda est sin autē p̄ suplatiuū inter duo
sui generis uel inter ea que diuersi generis sunt cōponēda
est p̄ cōparatiuum. tandem nō hoc nos lateat q̄ suplatiua
& etiā cōparatiua a p̄positionibus formata ipsarū erigunt
casus ut p̄opius & p̄orine vrbem.

C Figurarū in generali p̄cepta.

C Figura est vitium cum ratione necessitatis ornatus ve
gratia p̄missū: q̄ triplex eē dicit̄. Dicit̄ alia dictionis. alia lo
cutionis. alia cōstructionis. Dictionis est duplex. barbaris
mus & metaplasinus. Barbarismus ē pars orationis vitio
sa cōtra sermonis latini legē que scripta aut p̄nunciata vi
tū contrahit & hec ab oratoribus abijcienda est apud poe
tas tantum cōmittitur q̄ licentia carminis tollerāt. Verū
metaplasinus est trāsmutatio. quedam recti solitiq; sermo
nis in alterā speciē metri: ornat̄ aut necessitatis causa. Fi
gura locutiōis dicit̄ tropus & est q̄n̄ dicitio a p̄pria significa
tione ad impropria necessitatis aut ornat̄ causa trāslata ē.
Figura constructionis duplex est. soloecismus & seuma uel
alotheca. Soloecismus est impar incōueniens p̄tū oratio
nis contra artis grāmaticę regulas cōpositura q̄ in oratio
ne soluta abijcienda est. apud vero poetas solū seruat̄. ha
ruz figurarū cū plures species sint solū eas q̄ seumatis spe
cies sunt dignū duximus exponendas: q̄n̄quidē ad oratio
nis cōgruitatē atq; partiū contextū pertinere videat̄. reliq;
autē in poetarū expositione patebunt. Sunt igit̄ seumatis
octo species que per alothetā id est variationē uel alienam
positionem (p̄isciano teste) fieri dicuntur. de quibus iam
exponendum est & primo de prolepsi.

C Prolepsi figure p̄ceptum.

Prolepsis est totius in partes secundum aliquam proprietatem recta distributio. Dicitur autem prolepsis ex pro quod est ante et lepsis acceptio: potest latine dici preceptio ad quam tria requiruntur totum totius in partes secundum aliquam proprietatem recta distributio: et primum inter se variatio: et est duplex. explicita quando hec tria in oratione concurrunt. ut autum alie sunt diurne alie nocturne. implicita vero dicitur quando non omnia tria concurrunt. ut alter in alterius mactatos sanguine cernam. huius figure tres regule dantur. Prima est quando verbum toti suisque partibus distribuitur: totum et partes ponuntur in eo casu quem verbum exposcit. ut homines alij orationibus alij elemosina felicitatem consequuntur. Secunda est quando verbum non toti sed partibus distribuitur: totum in genitiuo ponendum est: partes vero in eo casu quem verbum petit. ut autum alie in arboribus alie in solo modificant. Tertia est quando non verbum sed participium suisque partibus distribuitur totum sueque partes absolute ponuntur vel in eo casu quem verbum exposcit. ut planetas illuminantes unum die alios noctem deus creauit.

Silepsis preceptum.

Silepsis est unius proprietatis substantiuorum diuersorum accidentium medio coniunctis: digniori convenientis attributio. Dicitur autem a sil quod est con et lepsis acceptio. Dicitur potest latine conceptio ad quam quattuor concurrunt. Dictio concipiens. Dictio concepta. medium. et dictio pluralis numeri cum digniori concordans: fit autem quattuor modis. in genere ubi masculinum concipit cetera et femininum concipit neutrum. ut sol et luna sunt clari. in numero ubi pluralis concipit singulare ut luna et stella. illuminant noctem. in persona ubi prima ceteras concipit. secunda vero concipit tertiam. ut ego et tu dissentimus. In casu cum fratre quirino iura dabunt ubi rectus concipit obliquum nam omne magis dignum concipit minus dignum.

CZeumatis preceptum. *supra*

CZeuma est vnius proprietatis diuersorū accidentiū copu-
latis vni prius congrue alteri postorius incongrue attribu-
tio. Et fit tripliciter a superiori. ut scribo ego ⁊ tu ⁊ tūc dicitur
prothozeuma. a medio. ut ego studeo ⁊ tu. ⁊ tūc dicitur
mesozeuma. ab inferiori ut hic illius arma hic currus fuit ⁊
tūc dicitur zeuma ab inferiori. Potest autē zeuma latine di-
ci connerio. ad quam tria concurrūt. dictiones diuersorū ac-
cidentium. mediū copulans. ⁊ dictio p̄p̄inquozi conueni-
ens. Et fit in tribus accidentibus. in genere. vt rosa est pul-
chra lilium. in numero ut diligitur virtus ⁊ artes. in perso-
na ut ego oro ⁊ tu.

CAppositionis preceptum.

CAppositio est duorum substantiuorū vel adiectiuorū in eo-
dem casu sine medio positorū quorū alterū exponit alterum
continua congeries. Dicitur autē appositio ab ad qd̄ est iux-
ta ⁊ pono is. id est vnius iuxta alterū positio. ad quā tria
requiruntur. Dicitio apponens. dicitio apposita ⁊ vni⁹ per
alterū continua expositio. ut planeta sol illuminat diem. vñ
de tullio refert generale particulari aut econtrario p̄ponat̄
Fit autē appositio tribus ex causis. Primo causa restringē-
de generalitatis. ut animal canis latrat. Secūdo gratia eq̄-
uocationis vitandae. ut leo signū ardet tertio gratia p̄p̄ie-
tatis attribuende. ut vergilius poeta clarissimus.

CEuocationis preceptum.

CEuocatio est tertie persone ad primam vel secundam cō-
tinua a reductio. Et dicitur ab e. quod est extra ⁊ voco. as
quasi extra vocatio. Requiritur autem ad euocationem
quattuor: persona euocans id est prima vel secunda. euoca-
ta id est tertia. remotio copula ⁊ verbum cum persona euo-
cante concordans. ut tu cicero oras.

CSinedoches preceptum.

Aduertendum duplicē esse synecdochem: constructionis scz
7 locutionis. Synecdoche constructionis est qñ id qđ partis
est existentis in accusatiuo toti parti attribuitur: verbo uel
adiectiuo interueniente. in quatria requiruntur uidelicet to
tum pars uel aliquid vice partis posituz 7 adiectiuū vl ver
bum passiuū ut femina faciē pulchra. letatur cor 7 hec soli
us carminis est nec soluta in oratiōe admittēda est. Locuti
onis. Item synecdoche est pleni intellectus capax cū plus mi
nusue pnunciet aut enim a parte totū uel a toto pars intel
ligitur ut regia pupis. id ē nauis 7 frigidus annus. id est hy
ems aut cū p contento cōtinens intelligitur. ut eamys ad
chremetē id ē ad chremetis domū aut e contrario ut isā pri
mus ardet nealecon. id ē domus eius. 7 hec apud poetas
7 oratores frequentissima est. Synecdoche cōstructionis di
ci potest conceptioqz simul pars cū suo toto capitur locuti
onis a cicerone intellectio dicit. qz a toto partem e contra
rio intelligimus.

¶ Antiptosis preceptum.

¶ Antiptosis est vnius casus p altero positio ut quas cre
dis esse has non sunt vere nuptie. 7 dicitur ab anti quod est
pro 7 ptosis quod est casus id est p casu.

¶ Synthesis preceptum.

¶ Synthesis est alicuius pprietatis vni subiecto vel pluri
bus copulatis non gratia vocis sed significati sub diuerso
genere aut numero attributio. 7 dicitur a sin quod est con. 7
thesis positio id est cōpositis. ad quā tria requirunt vnum
subiectū uel plura copulata: pprietas 7 proprietatis attri
butio non cū voce sed cū significato concordātis 7 fit duo
bus in accidentibus in genere. ut miluus rapacissima lepus
grauida. in numero ut pars infrusta secant. 7 scipio 7 veli
admirantur.

¶ Relatiuorum precepta.

¶ Relatio est ante late rei representatio. Relatiuū est ante

late rei representatiuū. Estq; duplex substantie ⁊ acciden-
tis. Relatiuū substantie est: qđ antecedens substantiuū re-
fert. ut deus qui cuncta creauit pius est. Sunt autē substantie
relatiua hec sola quis uel qui. sui. suus. ipse. is. idem. ille. al-
ter. alius. reliquis. cetera. nam ceter uel ceterus in usu non
est: ⁊ et iā ambo. Itē relatiuū substantie est duplex idemita-
tis ⁊ diuersitatis. Relatiuū idemtitatis eandē rem cum
suo antecedente refert. ut virgilius quē tu audis optim⁹ po-
etarū est. ⁊ sunt hec quis. sui. suus. ipse. is. idem. ille. ambo
Relatiuū diuersitatis diuersam rem ab antecedēte refert. ut
sol diem illuminat: sed ceteri planete noctem. sunt hec alter
alius. reliqu⁹. ⁊ cetera uidelicet alter de duob⁹: alius uero
de pluribus dicitur. Relatiuū accidentis est: quod antece-
dens adiectiuum refert. ut sol clarus est: qualis luna nō est:
⁊ est duplex idemtitatis ⁊ diuersitatis. Relatiua idemtitatis
sunt numero decem. ¶ Prīmū est relatiuum qualitatis
ut qualis cuius. Antecedēs est nomen adiectiuū qualitātē
significans. ut bonus: malus. ut tu es bonus qualis non fu-
it pater tuus. ¶ Secundū est relatiuū quantitatis continue
ut quantus. cuius antecedens est nomen adiectiuū quanti-
tatem continuā significans. ut magnus paruus. ut athlas
fuit magnus quantus nō fuit tideo. ¶ Tertiuū est relatiuū
quantitatis discrete. ut quod. cuius antecedens est nomen
numerales. ut decem centum: ⁊ possessiua nomina ab his de-
ducta. ut deni vigeni. ut ego habeo centū librarum quod tu
nō habes ⁊ rex denas pateras habet quod tu volebas ha-
bere. ¶ Quartū est relatiuū ordinis. ut quotus. cuius ante-
cedens est nomen adiectiuū significans ordinem. ut primus
secundus. ut sol est quartus planetarum: quota luna nō est
¶ Aduertendū tamen quotus frequēter poni pro quod. ut
marcialis. dic quotus cupias cenare id est quot estis poni-
tur. etiam pro paruus. ut lucanus pars quota terrarū id est
parua. ¶ Quintum est relatiuū temporis. ut quotennis. cu

ius antecedens est nomen adiectiuum numerum an norum significans, ut biennis triennis quadriennis unde fiunt substantiua vt biennium triennium et cetera: ut pater est ingenuus: quotennis filius non est. elegantius tamen dices natus sum viginti annos: quotennes et tu natus es. Sextum est relatiuum multiplicatiuum forme, ut quocuplex totuplex cuius antecedens est nomen multipliciter, ut duplex triplex. ut tu habes triplicem lanam et triplicem vestem id est trium generum quocuplicem ego non habeo. et proprie huiusmodi nomina substantiuis plurali numero carentibus adiunguntur ut triplex par, duplex gloria. Septimum est relatiuum ponderis vel mensure ut totuplus quocuplus, cuius antecedens significat pondus vel mensuram, ut duplus triplus quadruplus cetuplus, ut egyptus et reddit triticum cetuplum quocuplum non reddit italia. Aduerte tamen serte et septime speciei nomina aliquos dixisse non latina nec priscianus posuit. Octauum est relatiuum gentile vel patrum vt romanus alpinus vel gentile ut italicus lufitanus, ut ego lufitanus et eburensis sum cuius tu es. Nonum est relatiuum possessiuum, ut cuius cuius cuius, antecedens est genitiuus nominis proprii et appellatiui et nomen et pronomen possessiuum, ut tuliana est hec oratio, cuius non est barbaries. Decimum est relatiuum diuisiuum, ut quotenus cuius priscianus meminisse cuius antecedens est nomen diuisiuum, ut binus ternus quaternus vt fratres eunt bini quoteni boues ad iugum. Relatiuus accidentis diuersitatis est id quod diuersum modum significat vt alteriusmodi aliusmodi, quibus contraria sunt istiusmodi huiusmodi et cuiusmodi lignum est nodeste cuiusmodi est cornu: tu es obliquus, ego vero alteriusmodi, sum et notandum omnia superiora quemadmodum ponuntur relatiue ita etiam interrogatiue infinite. Aduertendum in his relatiuis est quod relatiuum substantie cum suo antecedente in ge

70
nere numero & persona concordare tenetur verum si antecedens nomen possessiuum sit cum eo discordare potest. cōcordabit tamen cū genitiuo sui primitiui. ut tu tullianis verbis vteris qui lingue latine parens fuit. Item si nomen appellatiuum relatiuum p̄cedit & p̄prium sequitur cū sequenti relatiuum concordare tenet. ut est locus in carcere quod tullianum appellatur si vero vtrumq; appellatiuum sit cuius alterutro congruendum est. ut semini tuo qui est christus & celerisq; sagittas corripuit que tela fidus gerebat achates. Item si relatiuum substantie referatur ad nomen collectiuum potest cum eo in voce discordare concordando tamen ratione significati. ut beata est gens cui⁹ domin⁹ est p̄ctor eorum. Item si referatur adiectiuum aut ad orationē in genere neutro ponendū est vt qui habet salē qui in te est. id est habere salē. ponit etiā interdū absolute antecedes si aliunde in casu poni nō cogit qđ tunc in eo casu ponendū est quo relatiuum est: ut deus ille cuncta creauit. Tandem animaduertendum est qđ relatiua accidentis non p̄cedētib; sed sequentibus respondere solēt. ut ignis est calidus qualia cetera elementa non sunt. Horatius tamen econtrario in epodo fecit. Sed incitat me pectus & mamme putres quales vbera de relatinis satis &c.

Interrogationis simulq; responsionis p̄cepta.

Interrogatio est rei dubie vel tanq; dubie postulato dupliciter fieri cōtingit aut per nomē aut per aduerbiū. nomen interrogatiuum est rei dubie vel tanq; dubie postulatiuum. Unde tot sunt nominum genera interrogatiuum responsiuorumq; quot et relatiuorum superiorum

Secundo per accusatiuum nominis proprii loci vel appella-
tium. ut conimbricam vlt bonem eburam versus. hac ppo-
sitione versus postposita. Versus vero si vrbium aut pro-
vinciarum nomina non additur huic ppositioni versus ad
velin. vt eo ad orientem versus in forum versus vrbem pla-
team. Si autem fiat interrogatio p quousqz. ⁊ vno mō res-
pondetur per eius aduerbia. ut quousqz gressus tuos exten-
disti? hucusqz illucusqz. Secundo per accusatiuum nomi-
nis proprii loci cū hac ppositione vsqz. ut vsqz romam: vs-
qz toletum. v: qz tempus etiam dicimus. Tertio p accusati-
uum nominis appellatiui cū vsqz ad. ut vsqz ad meam villā
vsqz ad meos hortos vsqz ad mortem. Aduertendū q quā-
do nomina locorum propria ad huiusmodi interrogationes
respondentur absqz ppositione vice aduerbiozum ponē-
da sunt. hanc naturā nonnulla appellatiua quoqz sequuntur
vt domus secunde inflectionis solū humus rus militia bel-
lum rus autem si ad vbi reddatur nō in genitiuo sed in dati-
uo ponendum est. vt ruri me contineo. ⁊ in ablatiuo etiā po-
nendum est. ut rure sui hos dies. Experiuntur quoqz hec
aduerbiozum vice posita. quando ad vbi respondetur. ves-
pere ⁊ vesperi luci. hec tamen appellatiua si cū ppositione
ponantur: tunc nomina manēt: ⁊ ita de pprijs ut venio ex ro-
ma Tandē aduertendum est quocūqz modo ⁊ p quēcūqz
casum interrogatio fiat fieri debet responsio nisi eundē mo-
dū seruare nō liceat aut vocabulū desit: aut verbū aliō post-
se casuz exposcat: ut si rogetur quotennis est rex: potius res-
pondeat triginta est annozū qz vigēnis ⁊ quanti emissi li-
brū: decem aureis ⁊ non decem aureozū.

CPreceptorum ad prima grammatices rudimenta
per Stephanum militem ad magistratum in artibus
institutorum felicissimus finis.

Prosodie tractatus per stephanum militem in artibus ad magistratum. iniciatū. optimis ex auctoribus excerptum. feliciter incipit.

12

Prosodie grāmatices secūda pars est que latine accentus dici potest. est autem accētus (prisciano auctore) certa lex uel regula. ad eleuandam deprimendāqz syllabam vnius cuiusqz parte uel orationis. qui tripartito diuiditur. acuto scilicet: graui ⁊ circumflexo quibus denotatur. vbi queqz syllaba eleuari deprimi ue debeat quod ex vna vocum consonantia perceptum est (ideoqz quintiliano teste) non est cui libet auris litterarum erigere sonos. non hercle magis quam verborum. acutus igitur accentus est quo syllaba vocem acuit eleuatqz grauis vero est: quo syllaba deprimitur atqz deponitur circumflexus autem est: quo syllaba ⁊ acuitur simul ⁊ deprimitur. Ideoqz ex acuto ⁊ graui confectus esse videtur.

Aduertendum ꝑ omnis dictio vnum solum habet accētum predominantem atqz principalem: qui acutus uel circumflexus. graues autem plures habere potest. verū inter acutum ⁊ circumflexum. hoc interest. acutus namqz supra longam breuemqz syllabam residere potest circumflexus vero tantum supra longam. Sed quia inter eos non ab omnibus discrimen perceptibile est: cum per vtrūqz vox ipsa eleuari videatur. ideo circumflexum cum acuto cōfundam⁹.

De accentibus igitur ab auctoribus tres regule assignantur.

Prima regula est Omnis dictio monosyllaba acuto accentu proferenda est. vt ros.

Secunda autem regula est.

Omnis dissyllaba dictio priorē syllabam acuit. vt roma.

Est igitur primū interrogatiū substantie quod de substantia querit ad quod per substantiā aut per diffinitionē red-
 ditur. ut quis tu es? petrus. quid est homo? animal rationale
 vter de duobus querit. ut vter cathonū se interfecit? vricen-
 sis. Secundū est interrogatiū qualitatis: ad quod p nomē
 qualitatis respondet. ut qualis est deus? pius iustus. Terti-
 um est interrogatiū quantitatis continue cui correspon-
 det nomen eiusdem quantitatis. vt quantus fuit hector?
 magnus. Quartum est interrogatiū quantitatis discrete.
 cui respondet nomen eiusdē quantitatis. vt quot sunt dictiones?
 octo. Quintū est interrogatiū ordinis cui ordinariuz
 nomen respondet. vt quora est hora? p̄ma ⁊ tertia. Sextum
 est interrogatiū tēporis cui tēporalia noīa respondent q̄
 numerū annorū significant. vt quotennis est pater tuus? bi-
 ennīs. Septimū ē interrogatiū multiplicatiuum forme ad
 quod respondetur p nomē eiusdē cōditionis. vt quotuplex
 est nomē? triplex quadruplex. Octauū est interrogatiū pō-
 deris aut mensure cui respondet nomen eiusdē rei. ut quotu-
 plum semen collegisti? centuplum. Nonū relatiuum in est gē-
 tile patrium: cui r̄ndet nomen gentile aut patrium. ut cuias
 tu es? Sículus lusitanus roman⁹: alpinas. Decimū ē inter-
 rogatiū possessiū. cui correspondet nomē ⁊ p̄nomen posses-
 siū. ut cuios boues pascis? tulianos vel tuos vel genitiuus
 nominis. ⁊ nō pronōis. ut antonij mei tui illi⁹. Undecimū
 interrogatiū diuisiūm cui etiam tale nomen respondet vt
 quoteni fratres pergunt bini quaterni. Duodecimum est
 interrogatiuum modi cui eiusdem rei nomē reddit. ut cuius
 modi est negociū tuū. istius modi.

Ad uerbiōrū interrogatiuorū precepta.

Ad uerbiū interrogatiuum est quod cum interrogatio-
 ne profertur. Unde aduerbia interrogatiua diligenter sunt
 consideranda: si responsio interrogationi congruat: ceteris
 omissis que facillima in p̄optuq; ⁊ ad manus sunt de se-

17
his locis interrogatiuis aduerbijs que difficilliora: tum etiam
frequentiora sunt in presentiarum discutiendū est. Sunt ergo
huiusmodi aduerbia ser. vbi. quo. qua. vnde. quorsum. &
quousqz. si ergo per vbi interrogatio fiat respondetur pri-
mo per aduerbia correlatiua vt vbi studuisti? hic illic istuc
intus foris. ibi alibi & his similia. Secundo per nomina vt
bium oppidorum prime aut secunde declinationis in singu-
lari declinata in genitiuo aduerbiorum vice posita vt rome
bononie. ebure. conimbrice. vlixbone. toleti. tarenti. tertio
per ablatiuū absqz prepositione. Si nomen loci proprium
aliarū sit declinationū aut pluraliter declinata. ut bays the-
bijs. atzemijs. micenijs. crustumeris. arpis. legione portui
carthagine neapoli. Quarto p ablatiuū nois appellatiui cū
prepositione impositi vt in academia Salinaticen. Si ve-
ro p quo interrogatio fiat. Respondetur pmo p eius aduer-
bia. ut quo tenetis iter? huc illuc istuc intro foras. Secundo
per accusatiuū nominis proprii loci sine ppositione vt ro-
mam vlixbonem. cū ppositione autē si fuerit appellatiuum
ut ad vrbē. ad agrū. Tertia p vltimū gerundium cū pposi-
tione aut p primū supinū sine ea. ut ad arandū. ad aratū. Si
autē fiat interrogatio p vnde. vno modo respondetur p ei⁹
aduerbia. ut vnde discessisti. hinc illinc istinc aliūde. Secū-
do p ablatiuū nominū ppriorū absqz ppositione vt vlixbone.
conimbrica: cū ppositiōe aut si sit appellatiuū. ut de ve-
natione de platea. Si interrogatio fiat p qua respondet pri-
mo per ei⁹ aduerbia. ut qua tenuisti: hac illac utac aliqua
quacūqz. Secūdo p ablatiuū nois proprii loci absqz ppo-
sitione. ut patauio carthagine thebis. Tertio p accusatiuū
nominis appellatiui cum prepositione. per. ut p villam tuā
Si verop quorsum querat vno mō respōdetur p ei⁹ aduer-
bia. ut quorsum vadis. id est versus quem locum? horsum il-
lorsum. astorsum. dextorsum & similia aut cum hac ppositio-
ne versus postposita: ut forsum versus deorsum versus.

Tercia vero regula est.

Omnis polysyllaba dictio penultimā habet longam: eādem acuit. vt romanus. Si vero breuis est antepenultima acuitur. vt maria.

De octo que generales regulas impediunt et primo de quarundam dictionū discrimine.

Octo comperiuntur que superiores regulas perturbant. primum est quedam vocum discrimina. nam dictiones quedam discriminis. i. differentie causa ultimas syllabas acuiunt. ut puta pone circū prepositio casuali suo postposita. ergo adue: biū cū genitiuo cōstructū: ut ergo tui. i. gratia tui veni. vna. sane. intro. aduerbiū. et aduerbia a dictionibus in ius grām mittentibus deducta: ut eo. illo quoquo siquo. nequo. aliquo. alio. **I**tem alias falso (prisciano teste) ultimā acuit. optimas: primas et hec propria menas. antias. lenas ob differentiam appellatiuorum. (eodem prisciano auctore) ultimas acuiunt. **I**tem pluto plucus pro nymphā ultimā acuit: s; pluto plutonis pro iouis fratre primā. **I**tem peroperus pro nymphā ultimā acuit. pero peronis pro calciamiento primā (quando pro quia ultimā acuit alias primā. **I**tem cuius. a. um. primā acuit (teste sergio) nō aut ultimā: vt quibusdā placet improprietates enī cōtra artis pcepta nō extendende sed restringende sunt. Ideoq; cauendū est: ne in illorū erratū incidamus qui in omnibus in voce: sed nō in significatiōe cōuenientibus differentiam in accentu fieri precipiunt. quod bonis auctoribus non placet.

De accentu dictionū concisarum.

Secundo dictiones concise superiores regulas impediunt acuiunt enim syllabā quam integre acuebant. vt gētilia in as desinentia ultimas syllabas acuiunt. vt ardeas. arpinas. quorū integra in tis et in te desinebāt. **I**tem quis ultimā acuiunt cuius integrū est quiritis vocatim propior nominū desinentiam in. i. penultimam acuiunt. vt mercuri. vergili. licet

*Alph. de acc.
anno e + hctis*

*2. Inpe
de metu*

card. de i. cidade de Italia // appimuti cidade de italia

*quyis sig
vornas*

brenis sit. concidit enim in talibus. id est de fine (teste prisci
 ano). Item istic. illic. illac. istac. istuc. et similia siue aduer-
 bia siue pronomina composita vltimas acuiunt. quia de eo-
 rum fine adiectio conciditur donec etiam vltimam acuit.
 est enim eius integrum ^{donec} donec ne: quod quia plures igno-
 rarunt. donec in prima non recte acuiunt. Item placet quibus
 dam verborum concisorum vltimas acuet. vt cupit pro cu-
 piuit. fumat pro fumauit. et benefac benedic et reduc. Item
 ain pro aisne. et satin pro satisne. Aduertendu tamen est ne
 vocalis vbi accentus residebat in concisione expungatur. vt
 diuu pro diuorum: et ne etiam vocalis post concisionem al-
 teri vocali adiuncta maneat. ut petijt audiijt. docibilis autez
 et docilis. agibilis et agilis varia nomina sunt non vero con-
 cisa quod per hec patet vocabilis et vocalis in quibus eade
 syllaba acuitur et tamen diuersas habent significationes. la-
 borant honor et odor deriuata potius qm concisa indicanda
 sunt. Tandem aduertendum hec aduerbia concisa ab in de
 in. ex in. sub in. vltimas acueret qm eoz integra primas a-
 cuiunt. Huius rei ratio est. qm integra regularem accentum
 non seruant. ideoqz ad concisar regularis redit accentus.

De enclisi eiusqz causa mutatione accentus.

Tertio enclisis. id est attractio regularē mutat accentuz
 Fit autem enclisis per tres coniunctiones qz p. et. ne pro
 an. ue pro uel. que in extremis aliarum dictionum posite ac-
 centum prope se deducunt et vltimas superiorum dictionuz
 acueret faciunt. ut lapisqz homoue: vigilasne: vbi duo comi-
 tantur accentus nam grauis vice accenti et e contrario po-
 nitur. Quadrifariam tamē enclisis vim perdit. Primo mu-
 tatione vocalis ut hocine mutatur enim hic. e. huius sylla-
 bice adiectionis. e. in. i. et deniqz ex denuo et qz. et vndiqz ex
 vnde et qz composita. que primas sillabas acuiunt. Secun-
 do distinctione. ut vtiqz itaqz. primas acuiunt. si composita

9
 Tertio
 p. et. ne

*ambrosius
no ay qu
finitur et
rogatione in
etiam placet*

Ant. penultimas autem. si que per additionem ponatur.
Tertio si monasyllabis adiungatur. dormisne? vigilasne? hic enim attractio non fit. sed coniunctio acuto accentu. pro quod dicitur: encl. sim interrogatiue positâ ratione sui grauari. ratione autem orationis acui. *diuina etiam in potestatem*

De mutatione accentus gratia vsus auctorum.

Quarto regulas quoq; accentus auctorum vsus peruerit: nam nomina numeralia a duobus vel tribus composita ut vigintiduo: vigintitria: et hec etiam composita vicecomes archicoquus penultimas breues acuiunt. ¶ Item a facio composita a retinentia et fidei iubeo et vsucapio prima et secunda persone presentis penultimas breues acuiunt propter prime persone consortium ultimam acuit. Item composita ex his duobus aduerbijs inde et quando viu ante penultimam acuiunt quâq; penultima longa existit. sunt tamen qui his quoq; annumerant horum composita in tus inceptus horum longe: que sententia generalis non est quandoquidem imperfectas contra regulas coercenda non autem extendenda est. similiter attentum primam acuit ex aduersum secundam syllabam acuit. ut gellio auianoq; placet. ¶ Item interea loci velut dictio composita (prisciano auctore) penultimam acuit ceteraq; de vsu a quibusdam dicuntur. non ausi affirmare: quandoquidem uiris doctis non placent magna est ergo auctoritas ipso in vsu auctorum quia eum: potiusq; artis rationem (teste prisciano) est emulandum. vsus autem ecclesiarum facit sat cum suis excogitationibus nihil enim est.

*in mte luy
etiam*

De barbarijs dictionibus.

17

Quinto barbarijs dictionibus accentus regularis impeditur. Sic enim visus est alexander dicens. Omnis barbara vox non declinata latine accentus super extremam seruabit acutum quam sententiam ubi inuenit. sciat: ipse mea quidem opinione ea non est vniuersa. nomina enim barbara partim tertiam a fine acuumt. ut nabuchodonosor. malalehel. thobias. vrias. ofanna partim secunda a fine. ut abimelec. bersabe. abel. lamech. mathusalem. & sic prope alia innumera partim vltimas acuumt. ut adam. abraham. iacob ioseph. phicol. satan. hac tamen in re hoc sit comune preceptum. omnes scilicet barbaras dictiones si latinas per declinationes inflectuntur latino accentu esse moderandas: quod quomodo fiat recte docet priscianus. ipse barbara (inquit) nulla regula latina nec greca sunt moderanda nisi in aliquam formam declinabilem transferantur quod quidem historiographi fecerunt. ut abraham⁹ abrahami. adamus adami. deinde com sequens preceptum traditur. barbaras dictiones ad latinum sermonem vnius syllabe adiectione traductas eandem syllabam apud nos acuire. quam apud barbaros acuire solebant. ut adam. abraham. iacob. ioseph. satan. phicol. vltimas apud illos acuumt. ut adamus. abrahamus. iosephus. satanas. phicolus. iacobus. quadrisyllabum apud nos penultimas acuumt itioe q apud hebreos penultimas acuumt. si vni⁹ syllabe adiectione fiat latina. eade^m syllaba acuumt. q apud nos efficiat penultima. ut iocab⁹ abel. noe. penultimas acuumt. iocabeda. abelus. noe⁹ ante

penultimas acuunt que omnia si vsquam declinata vnius
syllabe adiectione reperiantur: tam obliquos quã rectos
ipfos latino accentu moderari necesse est: ut balam bale.
eforas efóre dauid dauidis primas acuūt israel israelis mi
chael michaelis penultimas acuūt ⁊ de barbaris fatiſ. De
grecis autem. que regulas nostras peruertere poſſunt: hec
preceptio (auctore ſeruiſ) traditur. Dictiones ſi cum de
clinatione ⁊ litteratura greca. latino ſermoni miſceantur.
accentum quoqꝫ grecum retinere poſſunt ut olimpoſ pi.
tyrannos. i. antropoſ. i. epiroſ. i. penultimas habent lon
gas. Et tamen apud illoſ nō penultimas. Sed antepenul
timas acuunt. Sic etiam apud noſ contra noſtri accentus
regulas atqꝫ ediuerſo ſymoſiſ periphraſ penultimas habēt
breues eaſ tamen greci acuunt. perinde etiam noſ contra
noſtrarum regularum rationem. ¶ Item quedam apud
eoſ vltimas acuunt. que apud noſ eadem forma litteratu
re ⁊ declinationiſ ſeruata eadem acuunt. vt caliope gram
matice ꝛc. id genus adelphoſ quoqꝫ apud eoſ vltimã acu
it. Sic apud noſ eadē acuerē poteſt. ſarpedon. Si grām mit
tit in onſiſ vltimã acuit. Si vero in onſiſ penultimã. ¶ Itē
hec nomina perduplicat o ſcripta demophoon. thermoodon
laocoon penultimas acuūt. verum cum per ſyntheſin ſcri
buntur ⁊ proferuntur. illa duo. o. in vnum. o. longum con
uertuntur ⁊ vltimas acuunt perinde etiam genitiuus plu
raliſ deſinens in. on. omniū grecorum nominū vltimã ſem
per acuit. ut grāmton. ⁊ quedam apud eoſ aduerbia in oſ
deſinentia. ut yronicos. ſophoſ. amphiboloſ. Item pater
familiaſ vltimã teſte guarino acuit verum ⁊ ſi greca lati
na ſimul fuerint. latino accentu moderanda ſunt. ut buco
lica georgica. (teſte ſeruiſ) vltimas acuunt apud gre
coſ apud vero noſ antepenultimas. ¶ Itē que litteraturã
⁊ declinationē latinã. Retinet latino accētū pferūt. vt phā.

De grecis
ad omnia

uambad p. 12

15
tasia. cirurgia. melancolia. sophia. philosophia. cathego-
ria. vsia ⁊ composita ab archia. ut monarchia ⁊ alogia. ue
theologia astrologia. ethimologia ⁊ agraphia. ut orthogra-
phia. cosmographia ⁊ amachia. ut gigantomachia ⁊ ano-
mia. ut astronomia. chironomia. Item tragedia. comedia
simphonia antepenultimas acuit hec omnia. ¶ Aduertē-
dum tamen est quoniā grecoꝝ accentus nō nobis in omni-
bus notus est: hoc tenendum sit quotiens accentus greci
ratio nobis nō consistit. Etiam si litteratura greca sit re-
gulis latini accentus dictiones grecas moderabimus. ha-
bes igitur humanissime lector que de barbaris grecisqꝫ
dictionibus plures apud auctores sparsa reperimus que p-
nos tibi facillimū. in epilogum ideo sunt redacta. ut quanta
sit huius nostre etatis iuuenū grāmatistarū ignorantia pa-
tescat qui vna conditione omnia barbara per inde ⁊ greca
acuto accentu in vltimis proferunt. ⁊ quod inauditum est:
greca barbara appellant quod ex superioribus a veritate
longe abhorret. que lectio si tibi longiuscula esse videatur
crede mihi (in q̄s) longe prolixiorē multoqꝫ etiam diffi-
cilioꝝ confusioꝝ inqꝫ. scripta esse apud ipsos auctores.

¶ De accentus mutatione interrogatiōis gratia.

¶ Sexto regularis accentus. interrogatiōe impeditur. om-
nis enim dictio aut oratio interrogatiue prolata. vltimā sil-
labam acuit. ut quis furor o ciues? que tāta incendia belli.

¶ De impedimento accentus gratia dictionis
relatiue ⁊ infinite posite.

¶ Septimo dictio infinite vel relatiue positam accentum
regularē quoqꝫ peruertit. Si enim relatiuū eadem in clau-
sula cum suo antecedente ordinetur per omnes sillabas gra-
uat. ut femina alba. q̄lis rosa est: pulchra est. ⁊ causa ē: a suo
antecedente trahi videt. Si vero in altera p se clausula po-
natur: regularem seruat accentum ut sol lucet qui in celo ē:
Alij dicunt si relatiuū sine medio suo vel bo iungatur gra-

natur. ut homo docet qui doctus. Si vero medium intercedat regulariter, profertur. ut celum mouetur: quod motu suo omnia alit. ¶ Item dicitio infinite posita. Si post se duo verba sequantur per omnes syllabas grauat. ut qui certabit coronabitur. Si autem qui pro quis infinite ponatur acuitur. ut nescio certe que est.

¶ De accentu mutatione indeclinabilis dictionis gratia.

¶ Octauo indeclinabili dictione accentus quoque regularis impeditur nam prepositio suo casuali preposita per omnes syllabas grauat. postposita nempe aut per se prolata regularem seruat accentum nisi distinctionis gratia impediatur. ut circum hec tamen prepositio cuius solis quique pro nominibus per anastrophe postposita grauat. ut mecum tecum et cetera. ¶ Item ne nos hoc lateat quod prescius ait inque italiam versusque siciliam versus accentus ipse composita esse ostendit. nisi dicam quod versus inclinatur et trahit ipsa nomina et sola syllaba vera acuitur cetera vero omnes grauantur. ¶ Item coniunctio quoque per orationem sparsa grauat: et postposita autem vel per se prolata regulari accentu regitur: dempta tamen enclitica que grauat postposita. Tandem notanda est interiectio que sine deliberatione unanimi affectu prolata nullo certo donato Iuliano quoque auctoribus moderatur propter varios proferentis affectus. Si vero libere sineque affectu proferatur regulari accentu moderabitur.

¶ Habes lector studiose grammatices precepta ad prima rudimenta admodum conducibilia que tamen si barbarie deficiunt: non tamen elegancia. nihil hic noui nihil inusitati nihil non approbati inuenies. non enim ex cecorum baculo: non secunda non tertia ex arte excerpta sunt. Sed ex ap-

probatis grāmatices rhetorices historiarūq3 scriptorib3
 apud quos omnis eloquentia omnis romana: latinaq3 ora-
 tio nitet: floret oletq3. tardi enī ingenij est riuos consecrari:
 reiri (dicente tullio) non videre. habes quoq3 profodie tra-
 ctatum ex pasciani: ceterorūq3 grāmatices doctissimorum
 auctorum sententia. contra quorum positiones nemo lati-
 nus (vt puto) delatrare audebit. Sunt hec omnia per ste-
 phanum militem admagistratum in artibus iniciatū breuis-
 simo temporis spacio lucubrata ad suorum aliorumq3 audi-
 torum vtilitatem ad expellendamq3 etiā a lusitania perti-
 nacissimam barbariem ⁊ tandem ad ipsius dei virginisq3
 marie honorem ⁊ laudem.

¶ Deo gratias.

¶ Profodie artis grāmaticæ speciei precepta putilia Ste-
 phani militis mira vigilantia antiquis ex auctoribus excer-
 pta fausto sydere sunt explicata. Impensis prudentis laza-
 ri de gazanis bibliopole. Ex officina Joannis pegnicer de
 nurenberga alemani. Impressa hispali sexto idus septem-
 bris. Anno domini millesimo quingentesimo tertio.

